

Karelia-ammattikorkeakoulu
Medianomi (AMK)

Lasten tunteiden säätelykeinoja tukevan satukirjan kuvittaminen

Ada Vartiainen

Opinnäytetyö, kesäkuu 2023

www.karelia.fi

OPINNÄYTETYÖ
Kesäkuu 2023
Media-alan koulutus

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
+358 13 260 600 (vaihde)

Tekijä
Ada Vartiainen

Nimeke

Lasten tunteiden säätelykeinoja tukevan satukirjan kuvittaminen

Tiivistelmä

Tämän opinnäytetyön aiheena on perehtyä lastenkirjan kuvittamista ja lasten tunnekasvatusta käsitteleviin teemoihin ja siihen, miten kyseiset aihekokonaisuudet voidaan yhdistää suunnittelemalla lasten tunteiden säätelykeinoja tukevan satukirjan kuvituksia. Opinnäytetyö koostuu keskeisten käsitteiden sekä lastenkirjallisuuden piirteiden ja merkitysten esittelystä, lastenkirjan kuvittamisen pääpiirteistä. Toiminnallinen työ koostuu kuvitusprosessista, jossa luodaan aikaisempien satukirjan hahmojen pohjalta uudet hahmot.

Opinnäytetyön tietopohja koostuu kuvittamiseen, lastenkirjallisuuteen ja tunnekasvatukseen liittyvistä painetuista ja sähköisistä lähteistä sekä korkeakoulujen lopputöistä. Kuvitustyön inspiraationa ja vaikutteina kuvitusprosessissa käydään läpi muiden kuvittajien töitä. Kuvitustyö on toteutettu iPadilla ja Apple Pencilillä Procreate -piirustusohjelmaa käyttäen.

Opinnäytetyössä ilmenee, että kuvittajan on tiedostettava aiheeseen liittyviä suurempia kokonaisuuksia ottaakseen huomioon erilaiset vaihtoehdot ja tyyllilliset valinnat. Lastenkirjoja kuvittaessa on tärkeää tiedostaa myös kohderyhmän ikä sekä siihen vaikuttavat tekijät. Kuvitusprosessissa käydään läpi vanhojen ja uusien kuvien eroja työskentelytapojen, onnistumisten ja kehityskohtien kautta. Pohdinta käsittelee kuvitusprosessin onnistumista ja tehokkuutta.

Kieli
suomi

Sivuja 36
Liitteet 12
Liitesivumäärä 11

Asiasanat
kuvittaminen, lastenkirjallisuus, tunnekasvatus

THESIS
June 2023
Degree Programme in Media
Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
FINLAND
+ 358 13 260 600 (switchboard)

Author
Ada Vartiainen

Title
Illustrating a Storybook that Supports Children's Emotion Regulation

Abstract

The subject of this thesis is to learn about the themes of children's book illustrations and children's emotional education, and how these topics can be combined by designing storybook illustrations that support children's emotional regulation. The thesis consists of an introduction to the key concepts as well as features and meanings of children's literature, the main features of children's book illustration and the actual illustration process, where the new storybook's characters are created based on the previous characters.

The framework of the thesis consists of printed and electronic sources related to illustration, children's literature and emotional education, as well as university theses. The work of other illustrators is reviewed as an inspiration and influences in the illustration process. The illustration work was done with an iPad and Apple Pencil using the Procreate drawing program.

The results show that the illustrator has to be aware of the larger entities related to the topic in order to take into account different options and stylistic choices. When illustrating children's books, it is also important to be aware of the age of the target group and the factors that affect it. In the illustration process, the differences between old and new illustrations are also reviewed through working methods, successes and development points. Issues that affect the success and efficiency of the illustration process are presented through the use of time, the starting layout, and the freedoms and limitations set for the illustrator.

Language
Finnish

Pages 36
Appendices 12
Pages of
Appendices 11

Keywords
illustration, children's literature, emotional education

Sisältö

1	Johdanto	5
2	Opinnäytetyön lähtökohdat	6
2.1	Lähtötilanne ja toiminta-asetelma	6
2.2	Viitekehys	6
3	Tunnetaidot ja kirjallisuuskasvatus.....	8
4	Lastenkirjallisuuden piirteitä ja merkityksiä	10
4.1	Satukirja, kuvakirja ja lastenkirja.....	10
4.2	Kuvakirjojen teemat ja kuvien rooli	11
4.3	Kuvakirjat varhaiskasvatuksessa ja tunnekasvatuksen tukena.....	12
5	Lastenkirjan kuvittaminen	13
5.1	Viestin välittäminen kuvan avulla	13
5.2	Lapsi kuvan tulkitsijana	14
5.3	Taitto ja väritys.....	16
5.4	Tunteiden ja hahmojen kuvaaminen	16
6	Minä kuvan tekijänä	18
6.1	Oman työskentelyn tausta	18
6.2	Työskentelytavat.....	19
7	Kuvitusprosessi.....	20
7.1	Tavoitteet.....	20
7.2	Inspiraatio ja tyylilliset esikuvat	21
7.3	Aikaisemmat kuvitukset	24
7.4	Luonnokset	27
7.5	Suunnittelu.....	28
8	Tulokset	30
9	Pohdinta.....	33
	Lähteet.....	35

1 Johdanto

Opinnäytetyön aiheena on tutkia ja suunnitella lasten tunnekasvatusta tukevan lastenkirjan kuvituksia. Kuvittaminen ja lasten mielenmaisema ovat molemmat mielenkiintoisia aiheita käsitellä, ja kuvittajan rooli itsessään on minulle vielä aika uusi, joten haluan tämän opinnäytetyön kautta vahvistaa tietoja ja taitoja alalta. Olen itsekin lapsesta asti ollut innokas piirtäjä ja kiinnittänyt huomiota asioiden visuaalisuuteen.

Olen aikaisemmin kuvittanut satukirjaa sosionomiopiskelijoiden opinnäytetyötä varten, joka kertoo esikouluikäisten eläinlasten kokemista aggression tunteista arkisessa esikoulun miljöössä. Satukirjassa käsitellään erilaisia esikouluympäristössä kohdattuja ongelmatilanteita ja tunteidensäätelykeinoja ja sen tavoitteena on olla tunnekasvatuksen tukena ja työvälineenä esitellen konkreettisia rauhoittumiskeinoja kiukun hillitsemiseen, ja auttaa niin esikouluikäisiä lapsia kuin varhaiskasvatuksen työntekijöitäkin toimimaan vastaavanlaisissa tilanteissa (Pelkonen & Pikkarainen 2022, 6). Satukirjasta inspiroituneena tahdonkin tutkia ja kokeilla aiheeseen liittyvää visuaalista puolta enemmän ja käyttää satukirjaan piirrettyä kuvitusta osana kuvitusprosessini lähtökohtaa.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on perehtyä kuvittamiseen syvemmin ilman aikaisempaan satukirjatyöhön liittyviä rajoituksia. Tavoitteena on luonnostella ja suunnitella helposti ymmärrettävää ja havainnollistavaa kuvitusta hahmoista ja tunteista, jota varten tietopohjassa käsitellään satu- sekä kuvakirjojen sisältöjä, kuvittamista, varhaiskasvatusta, ja lasten ja kuvien välisiä yhteyksiä. En lähde tekemään valmiita sivuja, vaan ideana on luonnostella kuvia ja omaa tyyliä käyttäen apuna minua inspiroivien kuvittajien teoksia. Kuvitusten kohderyhmänä on ensisijaisesti kuusivuotiaat lapset, kuten aiemmin työstyössä satukirjassakin, joten työtä varten perehdytään esimerkiksi sen ikäisten lasten kehitystasoon niin, jotta kuvat palvelisivat juuri heitä viihdyttävästi ja opettavaisesti.

2 Opinnäytetyön lähtökohdat

2.1 Lähtötilanne ja toiminta-asetelma

Alkuperäinen lähtökohta opinnäytetyölle oli tehdä jotain visuaalisuuteen ja kuvittamiseen liittyvää, sillä se palvelisi parhaiten omaa osaamistani, mutta antaisi samalla lisää tietoa ja syvempää oppimista aiheeseen. Vuoden 2022 alussa otin vastaan tehtävän kuvittaa sosionomiopiskelijoiden opinnäytetyönä tehdyn satukirjan. Aiheesta innostuneena ideoin tehtävästä itselleni opinnäytetyöaiheen. Satukirjan kuvitusten tekeminen oli kuitenkin rajattua, aikataulu suppea ja työvaiheet toisen opinnäytetyön tekijöiden kanssa olivat niin eri vaiheissa, että rajasin lopulta aiheitani soveltumaan paremmin oman työnjäljen kehittämiseen ja vapaampaan kuvitusprosessiin.

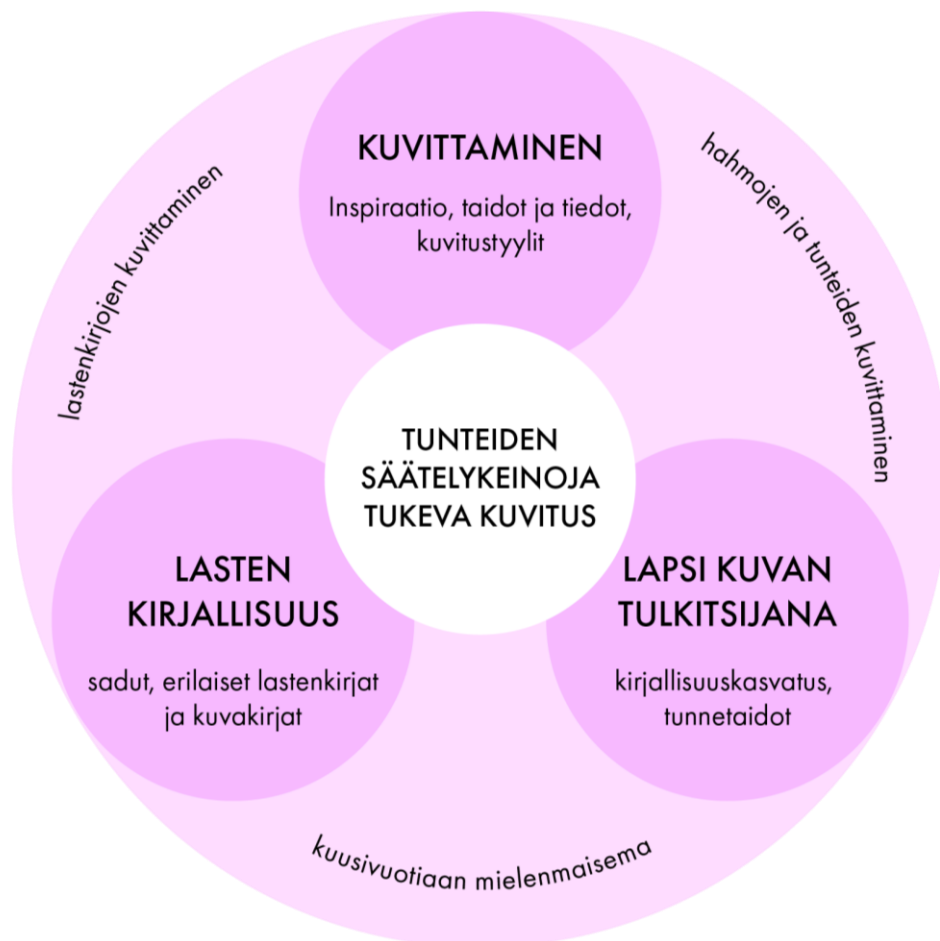
Tämän työn lähtökohtana on käyttää aiempia satukirjaani tekemiä kuvituksia, ja käydä läpi työskentelyprosessia, jossa ei ole rajoittavia tekijöitä. Samalla tarkastelen lastenkirjoihin ja kuvittamiseen liittyviä аспектеja laajemmin. Opinnäytetyön prosessi alkoi tietoperustan kokoamisella ja sisältöihin perehtymisellä ja tiedonhankinnalla. Etsin myös minua miellyttäviä kuvituksia ja eri kuvittajien tyylejä, joiden piirteitä voisin hyödyntää omassa työskentelyssäni ja käyttää referenssikuvina. Näistä kuvituksista tein moodboard -tyylisiä kokonaisuuksia, jotka ryhmittelin värien tai tyylien perusteella.

Perimmäisenä tavoitteenani oli saada syvempää kosketuspintaa kuvittamiseen ja nimenomaan lastenkirjojen kuvitusten maailmaan. Minulla on intoa ja motivaatiota kehittyä kuvittajana, kokeilemisen ja tutkimisen kautta pyrinkin etsimään omanlaista, varsinkin tämän työn kannalta lastenkirjaan sopivaa tyyliä samalla hyödyntäen kuvitukseen ja lasten kirjallisuuteen liittyviä oppeja tietoperustasta.

2.2 Viitekehys

Opinnäytetyö koostuu karkeasti kolmesta eri aspektista: Lapsi kuvan tulkitsijana, lastenkirjallisuus sekä kuvittaminen (Kuvio 1). Niihin liittyvät

keskeiset osat ovat satu- ja lastenkirjallisuuden sekä kuvakirjojen keskeiset piirteet, lastenkirjojen kuvittaminen sekä oma kehitysprosessini kuvittajana. Syvennyn kirjallisuuskasvatukseen, varhaiskasvatukseen, tunnetaitoihin, kuvittamiseen, kuvakirjan taittoon, hahmojen ja tunteiden kuvittamiseen liittyviin sisältöihin, jotka yhdessä luovat kokonaisuuden tunteiden säätelytaitoja tukevan kuvituksen luomiseen. Niiden avulla tarkastelen omaa tekemistäni luonnosteluprosessin kautta, otan vaikutteita muilta kuvittajilta, ja vertailen vanhoja tekemiäni kuvia uusiin.

Kuvio 1. Visuaalinen viitekehys.

Lastenkirjallisuudessa käsitellään lastenkirjallisuuden piirteitä ja merkityksiä, kuten satuja sekä erilaisia kuva- ja lastenkirjoja. Niiden avulla pyrin laajentamaan tietämystäni lastenkirjallisuuden monimuotoisuudesta ja keskeisistä teemoista. Lapsi kuvan tulkitsijana -näkökulma käsittää kasvatuksellisia aiheita yhdessä tunnetaitoihin ja -kasvatukseen liittyen.

Tavoitteena on ymmärtää syvemmin lapsen suhdetta kirjoihin ja kirjallisuuteen sekä kehitystasosta riippuen myös kuvien tulkitsemiseen. Kuvittamista puolestaan käsittelen lastenkirjan kuvittamisen ja sitä kautta oman kuvitusprosessin kautta. Lastenkirjojen kuvittamisessa perehdyn paremmin lastenkirjojen visuaalisiin ominaisuuksiin, kuvan ja tekstin väliseen vuorovaikutukseen sekä tunteiden ja hahmojen luomiseen ja niihin liittyviin yksityiskohtiin. Yhdessä nämä kategoriat muodostavat isomman kokonaisuuden, johon sisältyy tietoperusta ja toiminnallinen osuus.

3 Tunnetaidot ja kirjallisuuskasvatus

Emootiot ovat tunnetiloja, joihin vaikuttavat yksilön kokemukset sekä sosiaaliset ja kulttuurilliset tekijät. Emootiot ovat ruumiillisia ja sosiaalisia, ja suhteellisia fyysikaaliseen, sosiaaliseen ja kulttuurilliseen ympäristöön (Tieteen termipankki 2023). Emotionaalisella käyttäytymisellä tarkoitetaan kehossa tapahtuvia sisäisiä ja ulkoisia reaktioita, kuten kasvonilmeiden ja asennon muutoksia, jotka tapahtuvat subjektiivisessa emootiokokemuksessa tunnetilaan johtaneen tapahtuman alkuarvioinnin yhdistyessä tunnekeskusten, sisäisten fysiologisten reaktioiden sekä käyttäytymisreaktioiden antamaan palautteeseen (Jalovaara 2005, 26-27). Tunteiden tehtävä on edistää hyvinvointiamme ja selviämään toisten ihmisten kanssa. Tunteet ovat sisäisiä viestejä itseltämme, joiden avulla erotamme itsellemme tärkeitä sekä vahingolliset asiat, osaamme suojautua haitallisilta asioilta ja tavoitella asioita, jotka tuovat meille turvaa ja hyvää oloa (Lajunen, Andell & Ylenius-Lehtonen 2015, 57).

Tunteiden säätelyllä tarkoitetaan kykyä vaikuttaa tunteisiin, kuten tunnetilojen keston ja voimakkuuteen ja ylipäättään siihen millä tavoin annamme niiden vaikuttaa. Tunteiden tukahduttamisen sijaan tunteiden säätelyllä pyritään käsittelemään ja ymmärtämään erilaisia tuntemuksia ja tekijöitä niiden taustalla monipuolisesti. Tunteiden säätely on suoraan yhteydessä sosiaaliseen kanssakäymiseen. Kun omat tunteet ovat hallinnassa, on kanssakäyminen toisten kanssa helpompaa. Siksi turvallinen ympäristö tunteiden ilmaisemiseen olisi tärkeää olla jokaisella. (Opetushallitus 2023; Karppinen & Mäkkeli 2022, 16-17.)

Tunnetaidot auttavat ilmaisemaan ja säätelemään tunteitamme ja tunnistamaan tarpeitamme eri tilanteissa (Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö 2023).

Tunnetaidot ovat merkittävä voimavara ja osa ihmisen psyykkistä hyvinvointia. Ne vahvistavat itsetuntoa ja itsetuntemusta, auttavat selviämään vastoinkäymisistä ja tukevat uusien ihmissuhteiden muodostamisessa sekä niiden ylläpitämisessä. Hyvät tunnetaidot eivät ole ihmisellä syntyessään, vaan muiden taitojen tavoin niitäkin on harjoitettava ja ne kehittyvät ihmisen kasvaessa. (Rajala, Rissasen & Silver 2018, 21; Karppinen & Mäkelä 2022, 14; Fanni emotions 2023.)

Tunnetaitojen pohja luodaan lapsuudessa. Lapsuudessa opittu tunteiden tunnistaminen, ilmaisu ja säätely vaikuttavat myöhemmin sekä itsetuntemukseen, että siihen kuinka ihminen toimii suhteessa muihin ihmisiin. Lapsuudessa muodostuneesta pohjasta riippumatta tunnetaitoja voi aina oppia ja vahvistaa, sekä kehittää toimivammiksi. Tunnetaitoja vahvistaakseen voi kiinnittää huomiota omiin tunteisiin, ja pohtia niiden tunnistamisen ja sanoittamisen mahdollisia haasteita. (Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö 2023.)

Tunnekasvatuksessa lapsen ympärillä olevat aikuiset auttavat lasta tunnistamaan ja käsittelemään eri tunteita. Esimerkiksi tunteita sanoittamalla ja tunnesanoja käyttämällä voidaan konkretisoida tunteet arjen tilanteissa. (Fanni Emotions 2023.) Tunteiden sanoittamisen tarkoituksena on nimetä omat ja toisten tunteet sekä tuntemukset ja oppia erottamaan eri tunteet toisistaan (Pöyhönen 2021, 24). Lapsi oppii tunnetaitoja kokemalla itse tunteita, tarkkailemalla muita sekä keskustelemalla tunteista. Tunnekasvattajan rooli on tukea lasta ja opettaa tunteisiin liittyvistä asioista: Millä nimillä eri tunteita kutsutaan, miksi ne heräävät ja kuinka niitä säädellään. Tavoiteltavaa olisi, että kasvaessaan lapsi oppii ymmärtämään tunteita ja pystyy käyttämään niitä apunaan esimerkiksi muiden kanssa kommunikoinnissa sekä päätöksenteossa. (Fanni Emotions 2023.)

Artikkelissaan Mitä kirjallisuuskasvatus on? Tampereen yliopiston lehtori ja kirjallisuuskasvatuksen dosentti Kaisu Rättyä kuvailee kirjallisuuskasvatuksen tavoitteita kirjallisuuden pariin ohjaamisena, innostamisena sekä esteettisten kokemusten, kirjallisuuden välineiden ja tiedon antajana. Kirjallisuuskasvattajia

ovat niin vanhemmat, päiväkotien ja koulujen ohjaajat ja opettajat sekä kirjastojen henkilökuntakin.

Kirjallisuus on laaja kokonaisuus, jonka hyödyntämiseen on monia tapoja ja niihin vaikuttavat kirjallisuuskasvattajan näkemykset ja kirjallisuuskasvatuksen tilanne. Kirjallisuuskasvatus on käsitteenä vähän käytetty johtuen osaltaan siitä, että kirjallisuuskasvatuksen teokset käsittelevät kirjallisuuden opetusta koulussa. (Rättyä 2013.)

4 Lastenkirjallisuuden piirteitä ja merkityksiä

4.1 Satukirja, kuvakirja ja lastenkirja

Sadut ovat kertomuksia, joiden tarkempi määritelmä ei ole yksiselitteinen. Entisaikoina niiden kertomiselle oli vaihtelevia tarkoituksia eri ikäisten viihdyttämisestä opettamiseen. Entisiä ja nykypäiväisiä satuja yhdistää se, että ne perustuvat mielikuvitukseen ja myytteihin, jotka eivät asetu reaali maailman rajojen sisälle. Yliluonnolliset piirteet ja miljöö poikkeavat enemmän tai vähemmän todellisen maailman tapahtumista. Sadun luonne muuttuu ajan kuluessa ja kuvastaa oman aikansa yhteiskunnan normeja ja arvoja. Nykyaikainen satu on luonteeltaan ymmärtäväisempi. Sadun lempeän luonteeseen vaikuttaa myös se että nykyaikaisten satujen kohderyhmä rajautuu selkeämmin pääasiassa lapsiin. Kansansatuja sen sijaan kerrottiin kaikenikäisille. (Ylönen 2000, 9-10, 21.)

Satujen rakenne on poikkeuksia lukuun ottamatta miltei samanlainen niin kansansaduissa kuin nykyaikaisissakin saduissa. Alussa esitetään ongelma, johon on löydettävä jokin ratkaisu. Tapahtumien edetessä vastaan voi tulla niin auttajia kuin esteitäkin, ja päähenkilö oppii jotain itsestään ja muiden kokemuksista. Lopulta tarinassa kohdataan jokin ongelma, jonka ratkaisu johtaa muutokseen. Kun päähenkilön ongelmat ovat ratkaistu ja hänen elämänsä vaikuttaa onnelliselta, voi satu loppua. (Ylönen 2000, 12-13.)

Kuvapainoitteisuutensa vuoksi termejä kuvakirja ja lastenkirja käytetään usein toistensa synonyymeina. Kuvien esiintyvyys vaihtelee pitkälti kohderyhmän iän mukaan niin, että nuorempien kirjoissa kuvia on enemmän, jotta lukutaidottomatkin pystyvät keskittymään tarinan etenemiseen (Mensalo 2021, 5). Kuvakirjasta on moneksi, ja parhaimmillaan sitä voi kutsua taideteokseksi, joka mahdollistaa niin tiedollisen oppimisen, pohtimisen, ihmettelyn kuin esteettiset elämyksetkin (Ylimartimo-Brunsilta 2003, 124). Leikki-ikäiselle lapselle kuvakirjat ovat peruskirjoja, joiden kuvat ja tekstit elävät harmoniassa, ja hyvässä kuvakirjassa on liiallisen tekstin sijaan jätetty visuaaliselle kerronnalle tarpeeksi omaa tilaa (Heikkilä-Halttunen 2015, 40).

4.2 Kuvakirjojen teemat ja kuvien rooli

Kuvakirjojen teemat vaihtelevat laaja-alaisesti ja niiden avulla lapsi voi laajentaa käsitystään ympäröivästä maailmasta ja sen käsitteistä sekä ilmiöistä (Heikkilä-Halttunen 2015, 49). Kirjat voivat käsitellä arkisia asioita ja erilaisia elämäntilanteita kuten myös surun ja traumojen käsittelyä. Sävyltään terapeuttien satujen toivotaan liikuttavan lasta tunnetasolla. Vaikeudet ja menetykset käydään läpi mielikuvien avulla ja niistä voidaan löytää yhtäläisyyksiä omiin kokemuksiin. Vaikeuksista huolimatta satujen lopussa koetaan onnistumisia. Sadut antavat toivoa jolla pyritään vaikuttamaan myös lapsen ajatteluun niin, ettei suru ja vastoinkäymiset tuntuisi ylivoimaisilta. (Heikkilä-Halttunen 2015, 50-52; Ylönen 2000, 63.)

Kuvilla on merkittävä rooli lapsille tarkoitetuissa kirjoissa. Kuvakirjoissa kuvan ja tekstin suhde on tasaisempi ja kuvan asema voi olla hallitseva, kun taas kuvitetuissa kirjoissa kuva tukee tekstiä. Tekstin osuus sekä merkitys lisääntyvät lapsen kasvaessa. (Ylönen 2000, 46-47.) Esteettinen kokemus on katsojan mielenmaisemaan perustuva elämys miellyttävyydestä, jota ei välttämättä tarvitse tulkita kielellisesti (Hatva 1993, 122). Kuvakirjat toimivat myös esteettisinä kasvattajina, sillä satukuvien kautta lapsi pääsee tutustumaan myös kuvalliseen kieleen. Kuvat vetoavat aisteihin ja tunteisiin, joita myös vasta tunteidensa syiden ilmaisua harjoittava lapsi pystyy kokemaan. (Hatva 1993, 122; Ylimartimo-Brunsilta 2003, 21.) Erilaisia lastenkirjakuvituksia näkemällä myös lapsen visuaalinen silmä kehittyy (Heikkilä-Halttunen 2015, 63).

Perinteisen kirjaformaatin lisäksi kuvakirjojen joukkoon kuuluu myös muodoltaan ja materiaaliltaan erilaisia teoksia, joissa kuvien ja tekstin lisäksi on esimerkiksi liikuteltavia osia ja tunnusteltavia pintoja. Pienimmille suunnatut ensikirjat ovat yleensä paksulehtisiä ja kestävästä materiaaleista valmistettuja lelumaisia kirjoja, joiden tehtävä on houkutellessa tutustumaan kirjaesineeseen. Monimuotoisille kuvakirjoille ei ole vakiintunutta käsitettä, mutta yksinkertaisemmillaan monimuotoisuudella voidaan tarkoittaa normaalista kirjasta poikkeavaa lasten kuvakirjaa. (Järvenpää 2022, 41).

Lapsille ominaista on aistisuus ja toiminnallisuus. Lapsi tutkii ympäristöään kaikilla aisteillaan ja tekee luovia ratkaisuja aistihavaintojensa pohjalta. (Hurjala & Turja 2020, 111) Monimuotoisten kirjojen materiaalisuus kiteytyy niiden aistillisuuteen. Esimerkkejä monimuotoisista ominaisuuksista voivat olla kirjan muodolla ja materiaalilla leikkittely, tai lisätyt ja poistetut ominaisuudet, muotoon leikkaus, kosketeltavat elementit tai ääninapit. Monimuotoiset kuvakirjat antavat lukijalle mahdollisuuden kirjallisten mieltymysten kokeilemiseen leikkimisen kautta ja ne voivat innoittaa myös vanhempia lapsilukijoita. Monimuotoiset kuvakirjat häilyvät kirjojen, lelujen ja pelien rajoilla ja omalla olemassaolollaan korostavat ja rikastavat kirjakokemusta ja kirjamuodon merkitystä. (Järvenpää 2022, 42-48).

4.3 Kuvakirjat varhaiskasvatuksessa ja tunnekasvatuksen tukena

Kuvakirjoilla on vallitseva paikkansa lasten varhaiskasvatuksessa, ja ne toimivat väylänä kirjallisuuden pariin. Jo pieni lukutaidoton lapsi oppii kirjojen kuvista sen, että ne esittävät asioita ja liittyvät osaksi tarinaa. Kuvissa esitetyt elementit, kuten värit ja muodot, saavat merkityksen. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea lapsen sosiaalisten taitojen kehittymistä ja identiteettiä, ja muun muassa eri tunteet, erilaisten ihmisten kanssa toimiminen sekä yhteiset käytännöt huomioidaankin monissa kuvakirjoissa keskeisinä teemoina. (Bengtsson-Loivamaa 2002, 121.)

Jo varhaisen lapsuuden kasvuympäristössä muodostuvat tunnetaidot ovat osana jokapäiväistä elämää, niin vaistomaisesti kuin tietoisesti käytettynä (Karppinen & Mäkkeli 2022, 13-14). Kuvakirjoilla on myös osansa tunnekasvatuksessa. Ne auttavat lasta tunnistamaan ja sanoittamaan sekä omia että muiden tunteita eri tilanteissa hahmojen ja esimerkkien kautta. (Heikkilä-Halttunen 2015, 49.) Tunteiden säätelykyvyllä tarkoitetaan niiden käsittelemistä eri näkökulmista ja taustalla olevia tekijöitä ymmärtäen, jolloin mieli ja toimintakyky pysyisivät mahdollisimman neutraaleina. (Karppinen & Mäkkeli 2022, 16-17.)

Lapset eivät välttämättä osaa tunnistaa ja käsitellä nopeasti muuttuvia tunnetilojaan ja eläytyminen ikätovereiden tunteisiin voi toisinaan olla vaikeaa. Tunnetaitojen opettelun avulla pyritään vahvistamaan lapsen itsetuntoa, psyykkistä ja fyysistä terveyttä sekä auttamaan lasta ihmissuhteiden muodostamisessa ja ylläpitämisessä. Sekä lapsen että aikuisen on tärkeä tiedostaa tunteet ja tarpeet niiden takana. (Heikkilä-Halttunen 2015, 49; Pöyhönen-Livingston 2021, 32-22; Karppinen & Mäkkeli 2022, 15.)

3-6-vuotiaiden mediasisältöjä työstäessä on hyvä ottaa huomioon tunteidenkäsitteilytaitojen kehitys ja tarinoiden stereotypiat, sillä samaistuessaan näkemäänsä lapsi voi käyttää sitä osana identiteettinsä muodostamista. (Tuohimaa 2022, 26.) Kuvakirjat opettavat myös moraalialia ja etiikkaa ja auttavat lasta oikean ja väärän tunnistamisesta. Arjen erilaisia tilanteita, erimielisyyksiä ja sopivan käytöksen rajoja voidaan käsitellä kuvakirjojen avulla rakentavasti ja hienovaraisesti. Kirjoissa hiotaan muun muassa myös ystävyyteen liittyviä asioita, kuten rehellisyyttä, itsekkyyttä, ja lojaaliutta. (Heikkilä-Halttunen 2015, 60-61.)

5 Lastenkirjan kuvittaminen

5.1 Viestin välittäminen kuvan avulla

Kuva on selkeä viestintäväline. Kuvitus toimii sanoman välittäjänä, ja sen asiayhteys määrää lopullisen, kokonaisuuteen perustuvan merkityksen.

Kuvituskuvat ovat useimmiten alisteisia jollekin viestille ja niin koko kuvan olemusta on pohdittava kuvan ja tekstin yhteyden näkökulmasta. (Hatva 1993, 29,137.) Kuvakirjassa keskeisimpiä kuvallisen ilmaisun keinoja ovat värit, viivat, muodot, koot ja materiaalisuus. Sommittelu muodostaa niiden keskinäisen yhteyden

Lastenkirjallisuudessa kuvituksia esiintyy niin oppikirjoissa kuin kuvitetussa kaunokirjallisuudessa ja kuvakirjoissa. Alan kustantajat antavat kuvittajalle melko vapaat kädet kuvitusten suhteen. (Wigan 2006, 88.) Kuvittamisen prosessiin kuitenkin vaikuttavat monet tekijät ja tilaustyössä on aina huomioitava tilaajan ajatukset, joka jo itsessään erottaa kuvituksen vapaasta taiteesta (Hatva 1993, 137).

Kuvakirjan etu- ja takakannet tarjoavat kirja sisältöä koskevia mielikuvia ja odotuksia, mutta kiinteä yhteys kirjan sisältöön ei ole itsestäänselvyys. Kuvakirjassa aukeamaa tarkastellaan kokonaisuutena, ja kuvakirjoissa lukusuunta on tekstin mukainen, ja katseen oletetaan suuntautuvan vasemmalta oikealle ja ylhäältä alas. Lähekkäin oleva kuva ja teksti mielletään yleensä toisiinsa liittyviksi, ja niiden määrä sekä sijoittelu aukeamalla vaikuttavat kerronnan rytmiin ja tarinan etenemiseen. Kuvakirjoilla onkin tapana olla asetelmiltaan epätasapainoisia, sillä siten koetetaan luoda vaikutelmaa asioiden eteenpäin menemisestä.

5.2 Lapsi kuvan tulkitsijana

Visuaaliset taidot muodostuvat jo varhain ja lapsen havainnointikykyyn vaikuttavat useat tekijät kuten kehitysaste ja kokemukset. Lapset saavuttavat kehitysasteita eri tahdissa iästä riippumatta. Suorituskykyyn ja tulkintojen eroavaisuuksiin vaikuttaa myös lapsen yksilöllinen tieto ja aiemmat kokemukset. Lapset havaitsevat herkemmin yksityiskohtia, ja kasvaessa oppivat ohjaamaan huomiota yksityiskohdista kokonaisuuksiin. Ikä vaikuttaa myös kuvan katselun systemaattisuuteen. Kuvat tukevat lapsen ajattelua ja kehittävät sekä mielikuvitusta että ymmärrystä ympäröivästä todellisuudesta. Maailmankuvan muodostumisen alkuvaiheessa eri sisältöjen kuvitus voi korostaa niiden tärkeyttä tiedon välityksen yhteydessä. Kuvat muokkaavat asioiden yleiskuvaa

ja esteettisten elämysten tuottaminen kuva-aineistoilla saattaa myös rikastaa lapsen persoonallisuutta. (Hatva 1993, 115,120-121,132-133.)

Kuvilla on myös vaikutusta lapsen viihtyvyyteen. Tekstin tukemisen ja sidonnaisuuden lisäksi kuva voi olla itsenäinen viihdyttävä elementti ja sisältää kerrontaa, joka on tekstiin sitoutumatonta. Tapahtumien kulkuun kuulumattomat, kuviin sulautuvat yksityiskohdat antavat lapselle sekä virikkeitä että voimistavat mielikuvitusmaailman kokonaisuutta. (Ylimartimo-Brunsilta 2003, 24.)

Julkaisua työstäessä on kiinnitettävä huomiota kohderyhmään ja kyseessä olevan genren visuaalisen kieleen. Lastenkirjojen tunnistettavuuteen viittaa usein tyyllilliset elementit, kuten kannen kuvan suuri koko ja värikkyyys, tai kirjan koko yleisesti. (Mensalo 2021, 7.) 3-6-vuotias lapsi pystyy hahmottamaan syy-seuraus-suhteita, joka mahdollistaa juonen rakenteen pääpiirteiden ymmärtämisen. Lapsi käy läpi persoonan kehittymistä, ja ottaa mm. leikkeihinsä elementtejä niin arjesta, mielikuvituksesta kuin mediastakin. (Tuohimaa 2022, 15-16.)

Kielellisen tietoisuuden kehitys on erityisen vilkasta ja nopeatempoista 5-6-vuotiaana. Esiopetuksessa huomioidaan aikaisempaa enemmän lapsen kielellinen kehitys sekä vuorovaikutus. Kielellistä tietoisuutta pyritään tukemaan toiminnallisilla harjoitteilla ja leikeillä, ja keskittymiskykyä pyritään harjoittamaan monipuolisin keinoin kuten lukemalla säännöllisesti pitkäkestoisia kirjoja sekä koulussa että kotona. (Heikkilä-Halttunen 2015, 153, 168.)

Lukemaan oppimista käsittelevien tutkimusten tuloksissa on jokseenkin ristiriitaisia tuloksia siitä, hyödyttävätkö vai haittaavatko kuvat kirjainten oppimista. Kuvat voivat häiritä oppimisprosessia, mutta toisaalta myös motivoida ja ylläpitää lapsen keskittymiskykyä. Mitä pienempi lapsi on kyseessä, sitä suurempi on myös kuvan ajatuksia ohjaava vaikutus. Kuvitukset antavat lapselle lähtökohdan, josta mielikuvitus voi jatkaa. (Hatva 1993, 117, 128-129.) Useiden taitojen opettelu tapahtuu omaan tahtiin. Eritahtisuus lukemaan opetellessa olisi hyvä huomioida siten, että päiväkodista alakouluun tarjolla olisi paljon monen tasoisia lastenkirjoja erilaisille oppijoille eri ikäluokista. (Heikkilä-Halttunen 2015, 168.)

5.3 Taitto ja väritys

Taitolla halutaan ilmaista julkaisun tieto miellyttävästi ja tehokkaasti, sekä mielenkiintoa herättäen. Teksti ja kuvat tulisi sijoittaa niin, että ne ovat tasapainossa keskenään ja tekstin lukeminen on sujuvaa. (Mensalo 2021, 7.) Länsimaisessa kuvaperinteessä noudatetaan tietynlaista kaavaa, jossa tapahtumat alkavat vasemmalta ja jatkuvat oikealle lukusuunnan mukaisesti. Hyvät asiat painotetaan vasemmalle, kun taas vaarat ja vaikeudet oikealle. (Heikkilä-Halttunen 2015, 40-41.)

Sisällöstä riippumatta katseen on havaittu keskittyvän erityisesti kulmiin, ja kohtiin, joissa on runsaammin informaatiota. Niinpä kirjan sivun kaltaisissa suorakulmaisissa sommitelmissa tai rajauksissa huomio on pyrittävä pitämään poissa epäolennaisista kohdista, kuten kuvan kulmista. (Hatva 1993, 55-56.) Staattisella taittotyylillä tarkoitetaan suoraviivaista ja toistuvaa symmetristä taittoa. Dynaamisessa taitossa puolestaan sivujen rakenne on epäsäännöllisempi ja muuttuva, jota hyödyntämällä voi elävöittää tarinan kulkua. (Mensalo 2021, 8.)

Väreillä ja väriyhdistelmillä saadaan aikaan vaihtelevuutta ja rytmiä. Niihin liittyy myös henkilökohtaisia preferenssejä, jotka voivat vaikuttaa valintoihin. (Karjalainen 2016, 30.) Ihmiset reagoivat värien ärsykkeisiin eri tavoin, ja värien ominaisuudet vaikuttavat siihen, millaisena koemme tunnelman. Esimerkiksi kylmät sävyt etäännyttävät ja ne mielletään rauhoittavaksi, kun taas lämpimät sävyt koetaan lähennyttävämpinä ja räikeämpinä. (Sandqvist 2022, 29.)

5.4 Tunteiden ja hahmojen kuvaaminen

Kuvalla on kyky koskettaa tunteitamme, ja niiden tausta, kuten myös ilmeiden suhde tuntemuksiin on geneettinen sekä maailmanlaajuinen. Lapsille suunnatuissa kuvissa on kuvittajan tiedettävä lasten ajattelutavoista ja siitä, kuinka he kokevat maailman, jotta lapsen asemaan voidaan kunnolla asettua. (Hatva 1993, 117-118.) Toisinaan kuitenkin lapsen asemaan asettumisen myötä

saatetaan piirtää turhankin yksinkertaisia kuvia, jotka aliarvoivat lapsen visuaalista ymmärrystä (Ylimartimo-Brunsilta 2003, 21).

Suosittuja hahmoja kuvakirjoissa ihmisten ohella ovat muun muassa antropomorfiset ihmisten kaltaisina esitetyt eläimet ja esineet (Nieminen 2022, 34). Eläinhahmojen herttaisten piirteiden kautta ajatellaan, että lapsen on helppo samaistua ja kiintyä niihin. Eläimissä ilmenee hyvin eri tunteet stereotyyppisten hahmojen muodossa. Usein myös sukupuolineutraalisti esitetyillä eläimillä pyritään siihen, jotta sekä tytöt että pojat voivat samaistua hahmoihin yhtä vahvasti. (Heikkilä-Haluttunen 2015, 61.)

Lastenkirjallisuuden antropomorfiset eläinhahmot ovat aiheena monitulkintaisia. Esimerkiksi sukupuolineutraaliuden tai iän kuvaaminen näkyy siinä, kuinka hahmot integroituvat ympäristöönsä, ja asiat kuten nimi ja vaatetus voivat vihjata niistä tarkemmin. On siis mahdollista, että eläinhahmot voivat joko vahvistaa stereotyyppisiä käsityksiä tai kyseenalaistaa niitä.

Lastenkirjallisuuden antropomorfista kerrontaa selitetäänkin useimmiten samaan aikaan empaattiseksi että etäiseksi: Tuomalla esiin inhimillisiä ongelmia eläinhahmojen kautta luodaan sopivaa etäisyyttä ristiriitaiseen aiheeseen niin että se puhuttelisi lapsilukijaa helposti lähestyttävällä tavalla, joka muuten voisi olla hankala. (Lassén-Seger 2022, 169-175.)

Erilaisilla hahmoilla ja ympäristöillä pyritään osaltaan myös etäännyttämään normaalista elämästä. Asettamalla miljöö poikkeavampaan satumaiseen maailmaan eläinhahmoineen tarina ei tule liian lähelle lapsen omaa elämää. (Heikkilä-Haluttunen 2015, 41; Bengtsson-Loivamaa 2002, 125.) Tällä tavoin vaikkapa lasta mahdollisesti pelottavat tarinat voidaan esittää niin, että lapsi tuntee olonsa turvallisemmaksi eikä jää pohtimaan tarinan tapahtumien todellisuutta (Ylimartimo-Brunsilta 2003, 24).

6 Minä kuvan tekijänä

6.1 Oman työskentelyn tausta

Olen piirtänyt niin kauan kuin muistan, ja ajansaatossa kokeillut monia eri tyyliä ja tekniikoita maalaamisesta 3D-mallintamiseen. Aiheet ovat vaihdelleet todella laajasti ja työnjälki kehittynyt ja muuttunut paljon vuosien aikana. Vakiintuneena menetelmänä on kuitenkin aina pysynyt perinteinen piirtäminen erilaisin kynin sekä digitaalisesti tabletilla tai piirtopöytää käyttäen. Piirtäminen kokonaisuudessaan on aina ollut itselleni tärkeä itseilmaisun keino, ajattelun väline ja tapa kehittää uusia ideoita. Lapsuudesta muistan piirustusteni aiheiden käsitelleen pitkälti eläinhahmoja, varsinkin kissoja.

Aiheet ovatkin olleet vahvasti yhteydessä kunkin ajanjakson lempi aiheissa ja mielenkiinnonkohteissa. Varhaisiin lapsuuden ajan piirustuskokemuksiin on liittynyt myös tarinallisuutta, sillä usein kuvittelin erilaisia tapahtumia hahmojen ympärille ja vielä ennen taitoa kirjoittaa piirsin ne muistiin paperille. Myöhemmin toteutin samankaltaisia tarinoita myös laajemmin sarjakuvien muodossa. Lapsuudessa tällaiset työt olivat usein melko nopeita luonnosmaisia teoksia, eikä niiden pääsääntöisenä tavoite ollutkaan näyttää niinkään valmiilta ja viimeistellyiltä, vaan esitellä pikemminkin ideoita ja ajatuksia.

Nykyään kuvailisin tyyliäni selkeäksi ja joustavaksi ja kiinnitän enemmän huomiota valmiiseen lopputulokseen, joskus ehkä turhankin malttamattomasti niin, että työvaiheet etenevät nopeasti eikä kokonaiskuvan sommitteluun tule kiinnitettyä tarpeeksi huomiota, tai erilaiset kokeilut ja vaihtoehdot jäävät vähemmälle. Mitä tarkempaa työtä olen tekemässä, sitä enemmän tarvitsisin aikaa ja huolellisuutta suunnitteluun. Pyrin tietoisesti kokeilemaan jo varhaisessa vaiheessa erilaisia toteutustapoja ja pyörittelen vaihtoehtoja niin ettei myöhemmässä vaiheessa tarvitsisi enää tehdä isompia muutoksia, kun luonnostellessa niihin on vielä helppoa vaikuttaa. Olen huomannut, että näin säästän sekä aikaa että itseäni turhalta työltä, ja niin ollen lisään tehokkuutta työskentelyyni.

Kuva 2. Esimerkkejä viimeaikaisista töistäni.

Koen, että vastakohtat ja vaihtelevat menetelmät tuovat mieluisaa tasapainoa tekemiseen. Digitaalisessa piirtämisessä tällä hetkellä piirustusaiheiden teemoissa kuitenkin toistuu paljon tyttömäisyys ja pehmeys sekä nukkemaiset hahmot (Kuva 2). Omia töitä katsellessa voinkin todeta, ettei niistä välity niinkään selkeitä tunnetiloja, ja hahmot ovat usein melko neutraaleja ilmeiltään ja eleiltään. Nykyäänkin aiheet vaihtelevat pitkälti omien kiinnostuksen kohteiden mukaisesti, ja niitä huomioi jopa aikaisempaa enemmän. Lempi väreillä on myös merkittävämpi rooli, jonka vuoksi suuri osa töistäni sisältää enemmän tai vähemmän vaaleanpunaisia sekä laventelin liiloja sävyjä. Minulla on ollut viime vuosina yhä vahvempi tahto luoda jotain omaa ja uutta, ja se heijastuu siinä, että piirtämäni hahmot ja asiat eivät useinkaan liity mihinkään olemassa olevaan aiheeseen. En esimerkiksi nykyisin piirrä paljoakaan esimerkiksi elokuvaan tai peleihin liittyviä hahmoja.

6.2 Työskentelytavat

Kuvien aiheet ja työskentelytavat eroavat jonkin verran käytetyn tekniikan mukaan. Digitaalisessa piirtämisessä pyrin pitämään kuvat tyylillisesti melko yksinkertaisina, mutta perinteisempiä menetelmiä, kuten lyijy- tai mustekynää käyttäen teen usein realistisempaa jälkeä, esimerkiksi muotokuvia. Yhtenäistä

kaikilla tekniikoilla tehdessä on se, että pyrin hahmottelemaan ja luonnostelemaan ensin hyvinkin karkeasti sen, mitä mielessäni näen. Kynän jälki on rentoa ja sotkuista, ja mahdolliset yksityiskohdat koitan erottaa luonnostelemalla ne muuhun kokonaisuuteen nähden tarkemmiksi ja tummemmiksi. Referenssikuvia haen silloin, jos etsin jotain tarkkaa tietyyttyppistä asiaa piirtämisen tueksi, mutta toisinaan myös vain inspiraation virikkeeksi.

Luonnostelun jälkeen piirrän puhtaat ääriviivat, ja nykyään olen hyvin tarkka siitä, että ääriviivan paksuus ei eroa paljoa kuvassa esiintyvien kohteiden välillä. Väryksessä puolestaan haen ensin sopivat pohjavärit, ja tarvittaessa teen varjostukset, korostukset sekä viimeistelyä vaativat yksityiskohdat viimeisenä. Digitaalisessa piirtämisessä olen järjestelmällinen tasojen käytön kanssa, ja pyrin pitämään kaikki työvaiheet erillisillä tasoilla, sillä koen sen helpottavan työskentelyä yleisesti ja mahdollisissa ongelmatilanteissa helpottavan korjaamista. Minulle tällä hetkellä luontaisin työskentelytapa on piirtää digitaalisella alustalla, joten tätäkin työtä varten käytin piirtämiseen iPadian ja ohjelmana Procreate -piirustusohjelmaa.

7 Kuvitusprosessi

7.1 Tavoitteet

Tavoitteenani on luoda visuaalisesti miellyttäviä ja informatiivisia kuvia samalla kehittäen itseäni kuvituskuvien tekijänä uuden tiedon avulla. Aiheen taustalla on lasten tunnetaitoja tukeva satukirja, joten otan huomioon hahmojen ilmeet ja eleet mahdollisimman selkeiden tunteiden kuvaamiseksi. Prosessissa käytän referenssikuvina aiheeseen sopivaa lastenkirjallisuutta ja ennen kaikkea minua inspiroivia kuvitustyylejä, sillä motivaatio tekemiseen ja itsensä kehittämiseen lähtee pitkälti omien intressien ja mielenkiinnonkohteiden kautta.

Itsensä kehittämisen lisäksi haluan tehostaa omaa kuvitusprosessiani, käydä läpi eri vaiheita ja ylipäätään sitä, mihin asioihin kuvittajan tulee kiinnittää huomiota työstäessään lastenkirjan kuvia. Toivon tämän opinnäytetyön tuovan työskentelyyn uudenlaisia näkökulmia sekä lisäävän varmuutta visuaalisten sisältöjen tekijänä kokeilun ja tähän asti tapahtuneen kehityksen tarkastelun kautta. Lyhyesti tiivistettynä tavoittelen aiheeseen sopivaa visuaalista lopputulosta, joka on tapahtunut selkeän prosessin ja pohjatyön kautta.

7.2 Inspiraatio ja tyyllilliset esikuvat

Koska työni tavoitteena on suunnitella hahmoja ja kehittää omaa tyyliä ja visuaalista silmää, on tärkeää tarkastella kuvittamista myös muiden tekijöiden töiden kautta. Käyn läpi kuvitusprosessissani minua inspiroivia ja tyyllillisesti puhuttelevia eri kuvittajien ja taiteilijoiden töitä, niin lastenkirjoista kuin lastenkirjallisuuden ulkopuolelta. Tähän työhön valittujen kuvittajien tyylit ovat keskenään erilaisia, sillä haluan päästä analysoimaan monenlaisia töitä. Kaikkien kuvittajia yhdistää kuitenkin se, että heidän työnsä ovat minulle jollain tavalla entuudestaan tuttuja ja jääneet mieleeni erityisen vahvasti.

Tarkoitukseni on analysoida kuvittajien tyylejä, ja sitä, mitkä asiat heidän töissään minua erityisesti miellyttävät. Kiinnitän huomiota esimerkiksi väreihin, sommitteluun, viivojen käyttöön ja kuvissa esiintyvien hahmojen ulkomuotoon. Sen jälkeen poimin niistä elementtejä avuksi omaan työskentelyyni ja määritän uusien hahmojen visuaalisen ilmeen. Omassa tyyllissä ja ylipäätään piirtämisessä kehittyminen on pitkäjänteistä työtä jo tähänastisen kokemukseni perusteella. Opinnäytetyössä mainitut kuvittajat edustavat tämänhetkisiä mielenkiinnon- ja visuaalisten intressien kohteita, joten tuntuu luonnolliselta sisällyttää työhön juurikin itseä kiinnostavaa kuvitusta ottamatta enempää kantaa siihen, ovatko ne suoranaisia lastenkirjan kuvituksia, joiden kohderyhmää ovat ensisijaisesti kuusivuotiaat lapset. Minun tehtäväni on miettiä, kuinka saisin sovellettua näitä intressejä ja kuvittamiseen liittyviä yksityiskohtia niin, että ne sopivat hyvin myös mainittuun kohderyhmään.

Alessandra Bernard tekee digitaalisia maalauksia, jotka ovat väriykseltään lempeitä. Kuvittaja lehden Luonnoksesta kuvaksi -artikkelissa Bernard kertoo, ettei hänen kuvitusprosessinsa luonnosteluvaiheeseen kuulu niin sanottu ”rough sketching”, vaan hän siirtyy suoraan viivapiirrokseen (Kuvittaja-lehti 2021, 36-37). Ääriviivat ovatkin selkeitä ja tasapaksuja, jotka luovat siistin ja huolitellun vaikutelman (Kuva 3).

Kuva 3. Alessandra Bernardin töitä. Käyttölupa 12.5.2023.

Bernardin töiden väreissä toistuu usein vaaleanpunainen sekä muut pastelliset sävyt, ja kuviin on lisätty osittain väriliukua. Toisinaan myös mustaa väriä on käytetty tehokkaasti. Pidänkin Bernardin kuvituksissa erityisesti viivojen käytöstä ja väriyhdistelmistä, sekä hahmojen omaperäisyydestä. Kuvat ovat helposti lähestyttäviä ja selkeästi sommiteltuja ja piristävänä yksityiskohtana on niihin saatettu sisällyttää esimerkiksi pieniä tähtiä ja kimallusta. Kuvien hahmot ovat niin ihmisiä, eläimiä kuin jotain siltä väliltä. Olennoista persoonallisia tekevät niin kasvojen ilmeikkyyks kuin ulkonäön yksityiskohdat.

Linnea Bellaminen kuvitustöihin kuuluvat muun muassa Fanni -lastenkirjasarjan kuvat. Fanni kirjasarja opettaa arjen tunnetaitoja lapsille ja aikuisille Fanni-

norsun seikkailujen kautta. Bellaminen eläinaiheiset kuvat ovat tyyllisesti tarkkoja sekä perinteikkään piirrosmaisia ja valon ja varjon käyttö on taidokasta.

Kuva 4. Linnea Bellaminen töitä. Käyttölupa 12.5.2023.

Tämän opinnäytetyön merkittävänä inspiraationa toimivatkin nimenomaan Fanni-kirjat, sillä niissä yhdistyy tunnetaitojen informatiivinen puoli sekä miellyttävät ja ilmeikkäät kuvitukset onnistuneesti lämminhenkisten tarinoiden muodossa. Bellaminen töissä pidän siitä, kuinka värit luovat vahvaa tunnelmaa ympäristöön ja hahmojen ilmeistä ja eleistä erottaa erilaisia tunnetiloja. Omassa työskentelyssäni haluan kiinnittää erityisesti huomiota hahmojen ilmeisiin.

Instagramissa nimimerkki Tokxxy tekee digitaalisia piirroksia isosilmäisistä tyttöhahmoista. Kuvat ovat mielestäni viihdyttäviä ja niistä löytyy usein viittauksia pop-kulttuuriin. Kuvissa minua puhuttelee miellyttävä kokonaisuus, joka koostuu tyylikkäästä hahmoista ja niiden värikkästä tyttömäisestä maailmasta.

Kuva 5. Tokxxyn töitä. Käyttölupa 21.5.2023.

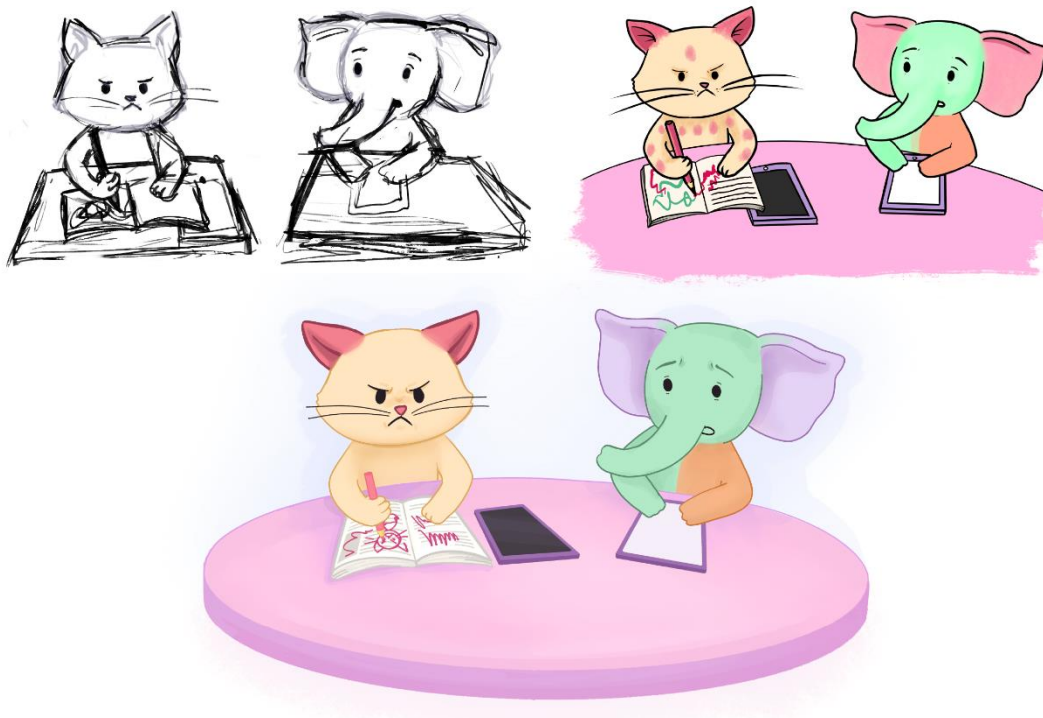
Kuvien asetelmat ovat monipuolisen yksityiskohtaisia, joita silmä jää helposti seuraamaan tarkemmin. Tokxxyn kuvissa minua inspiroi vahvasti hahmojen persoonallisuus ja tunnistettavuus. Pelkistetyllä tyyllillä ja hillityllä valojen ja varjojen käytöllä saa aikaan selkeän lopputuloksen ja kuvia on miellyttävää katsoa, vaikka ne sisältäisivätkin paljon asiaa. Kuvitustyyli on yhteneväistä, joka sopii monenlaiseen käyttötarkoitukseen. Omassa työskentelyssäni haluan jatkossa pyrkiä siihen, että kuvitustyylini on sekä persoonallista että yhteneväistä.

7.3 Aikaisemmat kuvitukset

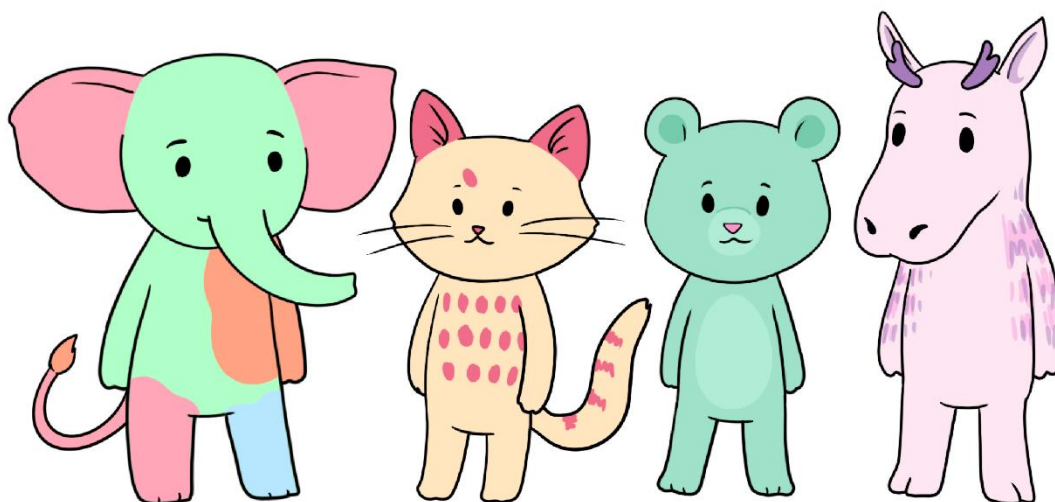
Aikaisemman satukirjan kuvituksissa käytin hahmojen ja ympäristöjen luomisen pohjana lasten värittämiä värityskuvia ja satukirjan tekijöiden muistiinpanoja siitä, miltä lapset haluaisivat esikouluympäristön näyttävän. Tyyllillisesti päätin tehdä hahmoista ihmismäisiä, kahdella jalalla seisovia eläinhahmoja, sillä esikouluympäristöön sijoittuvassa sadussa eläinlapset toimivat ihmismäisesti ja olisivat samaistuttavampia, mutta silti eläimiä omine piirteineen.

Kuvitusten visuaalinen toteutus kokonaisuudessaan oli muuten rajatumpaa ja pitkälti värityskuvien puhtaaksi piirtämistä tekijöiden pyynnöstä, sillä taustalla oli ideana se, että eskarilaiset pääsevät osallistumaan sadun suunnitteluun.

Piirtämisen aikataulu oli myös työmäärään nähden hyvin suppea, ja se näkyy kuvien lopullisessa laadussa sekä yksityiskohtien puutteena.

Kuva 6. Aiempien kuvitusten työvaiheet.

Kuva 7. Aikaisempaa hahmokuvitusta.

Lapsia osallistavan satukirjan kuvitusprosessin näkökulmasta olisi ihanteellista, että kuvittaja pääsisi osallistumaan prosessiin jo varhaisessa vaiheessa. Näin yhteistyö ja suunnittelu sujuisi tiiviimmin ja tehokkaammin, ja lasten osuutta sekä prosessissa syntyvää palautetta pääsisi käsittelemään jokaisessa työvaiheessa järjestelmällisemmin ja lopputulos voisi palvella monipuolisemmin sekä lasten että kuvittajan rooleja. Kommunikaatio tekijöiden kanssa oli muuten tiivistä ja satukirjakokonaisuutta käytiin läpi esimerkiksi Power Point -esityksen muodossa, josta sai selkeän käsityksen tekijöiden toiveista, halutusta lopputuloksesta sekä ylipäätään satukirjan kokonaisuudesta.

Aiempien kuvitusten prosessi oli kaikkiaan opettavainen kokemus ja ajatuksia herättävä matka kuvittajan roolista. Lähtökohtaisesti vapaa visuaalinen toteutus merkitsee itselleni sitä, että tiettyä pohjaa ja toteutukseen haluttuja ominaisuuksia käyttäen voin lähteä luomaan niiden sisälle vapaasti tietynlaista kokonaisuutta joka tukee myös omia mielikuviani, joten lähdän tavoittelemaan sitä nyt uusien kuvituksien kautta.

7.4 Luonnokset

Aloitin uusien hahmojen suunnittelun vapaasti ilman rajoitteita ainoastaan säilyttäen aikaisemman sadun eläimet ja hahmojen ihmismäisen ulkomuodon, sillä se sopi myös uuteen visioon. Luonnostelua olikin helppo ja nopea lähteä toteuttamaan, kun käytin lähtökohtana aiempia eläinhahmoja. Hahmottelin eläinhahmot vapaalla kädellä käyttäen Procreatessa kustomoitua mustesivellintä. Samaa sivellintä käytän myös muissa työvaiheissa ja töissä jotka vaativat selkeää lopputulosta ilman erikoisempia yksityiskohtia tai tekstuureja. Hahmot saivat muistuttaa kuusivuotiaita lapsia mahdollisimman monipuolisesti, joten yritin huomioida lapsekkuuden jo varhaisessa luonnostelun vaiheessa.

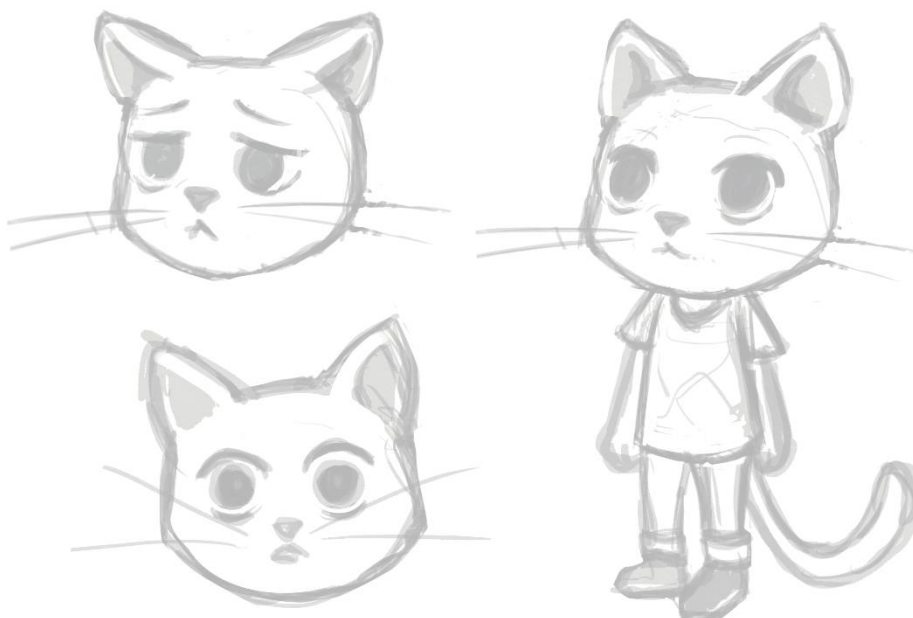

Kuva 8. Uudet hahmojen luonnokset.

Halusin korostaa hahmojen persoonallisuutta uudella tavalla, joten lähdin luonnostelemaan niille myös vaatteet. Eläimellisyyttä korostaakseni halusin sisällyttää pientä kokoeroa isompien eläinten, norsuhahmon ja hirven suhteessa muihin. Valitsin jokaiselle hahmolle erilaisen vaateyhdistelmän, kuitenkin melko pelkistetyllä toteutuksella. Hahmojen sommittelussa ja asettelussa laitoin ne

aikaisempaa kuvitusta mukaillen vierekkäin riviin, jotta kuva toimisi hahmojen esittelyinä.

Valitsin hahmoista yksityiskohtaisempaan tarkasteluun kissan, sillä tarinassa kissahahmo on päähenkilö ja keskeisessä roolissa myös tunteiden näyttämisen kautta. Kissan ilmeiden piirtämisen apuna käytin Linnea Bellaminen töitä, joissa eläinhahmojen ilmeet näkyvät varsin selkeästi. Aluksi piirsin luonnoksen kokonaisesta hahmosta neutraalilla ilmeellä, jonka vierelle aloin luonnostelemaan erilaisia ilmeitä kuvaamaan eri tunteita. Ensin luonnostelin alakuloisen pettyneen näköisen naaman ja alapuolelle yllättyneet, jopa säikähtäneet kasvot (Kuva 9). Kaikki tunteet eivät suoranaisesti liittyneet tarinassa hahmon kokemiin tunnetiloihin, mutta toimivat ensisijaisesti itselleni tunteiden piirtämisen harjoittelun ja suunnittelun tukena antamaan hahmolle persoonalliset ilmeet.

Kuva 9. Hahmon ja ilmeiden luonnostelua.

7.5 Suunnittelu

Kuvitusprosessi eteni melko nopeatempoisesti luonnostelun jälkeen kattavasta ja harkitsevasta pohjatyöstä huolimatta. Luonnosten puhtaaksi piirtämisessä

minulla harvemmin on yhtä selkeää linjaa siinä, missä järjestyksessä etenen, ja tässä työssä aloinkin piirtämään hahmoja yksi kerrallaan. Vasta kaikkien hahmojen ollessa lähes valmiita aloin lisäilemään yksityiskohtia.

Halusin kuvien tyylin olevan melko pelkistettyä ja modernimpaa, enkä lisännyt paljoa valojen ja varjojen yksityiskohtia tai tekstuureja. En siis käyttänyt väreissä ja viivoissa kuin kahta erilaista sivellintä, tasaista sivellintä ääri viivojen piirtämisessä ja hieman pehmeämpää ja epätasaisempaa piirustussivellintä, jolla loin pieniä yksityiskohtia.

Kuva 10. Hahmojen väripaletit.

Hahmojen väritys oli norsun, kissan ja hirven kohdalla jo todella selkeä alusta asti, ja lopullisten värien valintaan vaikutti osakseen niin aiemmissa kuvituksissa käytetyt värit kuin henkilökohtaiset preferenssitkin (Kuva 10). Muiden kuvittajien töistä Bernardin kuvien sävyt olivat sellaisia, mitä hain omiin kuvituksiini.

Halusin myös korostaa lastenkirjojen moniväristä maailmaa ja pienissä yksityiskohdissa räikeämpiä sävyjä, mutta lopulta päädyin melko hillittyyn kokonaisuuteen käyttäen monissa kohtaa samoja värejä. Valintaan vaikutti se, että hahmojen värit sointuisivat hyvin yhteen keskenään, mutta olisivat silti omia yhdistelmiään.

Karhun aiempi väritys oli vihreä, ja ensin ajattelin vaaleanvihreän sävyn sopivan myös uudelle hahmolle, mutta päädyin kuitenkin vaihtamaan sen keltaiseen, sillä halusin korostaa hahmossa iloisuutta, joka osaltaan näkyy myös hahmon erottuvassa tervehtivässä asennossa. Pientä värien symboliikkaa näkyy myös muissa hahmoissa

Aikaisemmissa kuvituksissa hahmojen värityksessä oli erilaisia yksityiskohtia, mutta oma mielikuvani uusista hahmoista oli yksivärisempi. Hahmojen yleisilmettä värivalintojen suhteen perustelen sillä, että halusin kokonaisuuden olevan osin pelkistetty ja hahmoista selkeän näköiset. Aikaisempien hahmojen värit kuvastivat suoraan lasten värittämien eläinkuvien värejä, ja ne sopivat hahmojen tyyliin. Värien yksityiskohdat toivat tarvittavaa tehostetta muutoin yksinkertaisesti toteutetuille hahmoille. Uusien kuvien värityksen ideana oli minimoida nämä eläinten väritysten yksityiskohdat, ja tuoda esiin samankaltaista kirjavuutta vaatetuksen kautta. Näin hahmoissa pysyisi jonkinlainen rajatumpi väripaletti ja vaatteet saavat kirjavuutta.

8 Tulokset

Kuvitusprosessin tuloksena syntyi uudet satukirjan hahmot, joiden suunnittelun apuna on otettu vaikutteita muiden kuvittajien töistä. Valmiissa kuvissa sen huomaa esimerkiksi tietyistä värivalinnoista, selkeästä tyylistä ja eläväisemmistä ilmeistä (Kuva 11). Myös kissa-hahmo sai uusia ilmeitä suunnitteluvaiheen aikana. Tunteiden selkeyttämiseksi pyrin piirtämään ilmeet hieman liioitellusti, jotta ne huomataan ja ymmärretään paremmin (Kuva 12). Tarinan kannalta olisikin hyvä, että kaikkien hahmojen tunteet muuttuisivat tarinan edetessä ja hahmojen välistä kanssakäymistä sekä tunnereaktioita pystyisi tarkkailemaan koko tarinan ajan. Tunteita voisi tarvittaessa tehostaa lisää myös värien sekä valon ja varjon avulla.

Kuva 11. Valmiit hahmot.

Kuva 12. Valmis kissa-hahmo ja eri ilmeet.

Kuvitusprosessi oli melko nopeatempoista harkitusta suunnittelusta huolimatta, mutta siihen saattoivat vaikuttaa tiukan aikataulun lisäksi jo aikaisempi kokemus samasta projektista sekä uusi linjaus, joka keskittyi omiin työskentelytapoihini ja henkilökohtaisempiin preferensseihin tarkan toimeksiannon sijaan.

Aikaisemman kokemuksen kautta olikin helpompaa keskittyä ominaisuuksiin, joita halusin aiemmista kuvista parantaa entisestään ja pohtia kunnolla kuvien toteutustapaa. Nyt myös lastenkirjallisuuteen, lastenkirjojen kuvitukseen ja tunnekasvatukseen paremmin perehtyneenä oli paljon antoisampaa alkaa suunnittelemaan teemat toisiinsa kiteyttävää visuaalista kokonaisuutta, sillä tietoa kyseisistä aiheista ei minulla vielä aikaisempia kuvituksia työstäessä ollut.

Uusissa kuvissa halusin kiinnittää huomiota myös siihen, kuinka kuvitusprosessi etenisi mahdollisimman tehokkaasti. Eteneminen on huomattavasti helpompaa, kun tiedossa on selkeät tavoitteet. Työskentely olisi voinut edetä vieläkin sujuvammin, jos kuvittamiseen liittyen olisi asettanut tarkemmat määräajat. Myös odotusten, ohjeistuksien ja muiden vaatimusten läpikäyminen sekä jatkuva kommunikointi ja palautteen saaminen työn toimeksiantajalta tai asiakkaalta on tärkeää, ja se toteutuikin melko onnistuneesti aikaisemmassa satukirjaprojektissa, mutta uusien kuvitusten osalta toimeksiantajaa ei ollut ja projekti oli itsenäistä työskentelyä ja tutkiskelua oman kehittymisen näkökulmasta. Kuvituksia suunnitellessa olen kuitenkin saanut rakentavaa palautetta esimerkiksi ohjaajaltani, ja se on motivoinut ja kannustanut saamaan työn valmiiksi määräaikaan mennessä.

Uudessa kuvitusprojektissa taustatyö ja referenssien kerääminen toteutui aiempaa paremmin ja monipuolisemmin. Aikaisemman kuvitusprosessin referenssit olivat pitkälti vain lasten tekemien värityskuvien varassa, mutta uusissa kuvissa taustalla on ammattimaisempi lähtökohta, jota tosin värittää pitkälti myös omat mielikuvat ja aiempien kuvitusten ominaisuudet.

Uusia kuvituksia voi vertailla vanhoihin monesta näkökulmasta. Uusissa työnjälki on huolitellumpaa ja kokonaisuutta on suunniteltu tarkemmin. Esimerkiksi kynänjälki on selkeämpää, viivat ovat tasaisia ja sulavia ja tekstuurien sekä erikoisten siveltimien käyttö on minimoitu. Ajankäytössä on ollut ehkä huomattavin ero uuden ja vanhan välillä. Vanhat hahmot olivat hyvin nopeasti suunniteltuja, ja jälkeensä mietin, ettei hahmoista välittynyt yhtä

selkeää persoonallisuutta tai edes niin selviä tunteita yksinkertaisen olemuksensa ja visuaalisten valintojen vuoksi. Pidän vanhoissa hahmoissa siitä, että niiden väritykset ovat suurimmaksi osin lasten päättämät ja ne ovat omaa tyyliään, mutta lastenkirjalle ominaisemmiksi ja samaistuttavammiksi koen kuitenkin uudet hahmot. Siihen voi vaikuttaa laajempi pohjatyö ja uusi tietämys sekä niiden myötä halu uudistaa hahmot tukemaan enemmän omaa visiota.

9 Pohdinta

Opinnäytetyö ei ollut suoraviivainen prosessi, ja sen lopulliseen muotoon vaikuttivat monet tekijät kuten aikataulut ja alkuperäisen aiheen laajuus. Loppujen lopuksi jouduin käsittelemään opinnäytetyön teemoja hieman limittäin, mutta silti pitäen ne mahdollisimman tiiviinä kokonaisuutena. Kuitenkin kysymys siitä, kuinka kuvittaa lasten tunteidensäätelykeinoja tukeva satukirja on pysynyt samana alusta asti ja luonut merkityksiä, jonka sivussa olen päässyt pohtimaan myös omaa kehitystäni.

Opinnäytetyö sisältääkin paljon vertailua vanhojen ja uusien kuvien välillä, ja myös työtapoja vertaillessa tein paljon havaintoja ja oivalluksia, joista voi olla hyötyä myös tulevaisuuden projekteissa. Kuvitusprojekti on monipuolinen kokonaisuus, jossa huomiota on osattava kiinnittää olennaisimpiin asioihin. Lastenkirjaa kuvittaessa erityisen tärkeää onkin huomioida kohderyhmä, jotta kuvat eläisivät sopivassa vuorovaikutuksessa lukijansa kanssa, ja tarinan kulku avautuisi kuvista tarvittavan selkeästi. Oman työni kohdalla se tarkoittaa sitä, että tunteet välittyisivät hahmojen ilmeiden ja eleiden kautta.

Omaa kehittymistä vertaillessa voin todeta, että ajankäytöllä ja selkeällä luonnostelu- ja suunnitteluprosessilla on ollut iso merkitys lopputulokseen. Vaikka lähtökohtaisesti on helppoa aloittaa piirtää uudet kuvat, kun vanhat toimivat pohjana ja esimerkkinä, silti kokonaisuuteen ja lopputulokseen on vaikuttanut moni muukin asia. Tietopohjan ja referenssikuvien avulla sain vahvistettua käsityksiäni siitä, miten työtä kannattaa lähteä tekemään ja mitkä ovat tämän työn kannalta ne olennaisimmat asiat joihin tarttua. Kuvitustyössä kehittyminen vaatii myös paljon erilaisten kuvien katselua ja perehtymistä

erilaisiin tyyleihin ja teemoihin. Erilaisia kuvia tehneenä voin todeta, että vaikka takanani on jo vuosia kestänyt innostus piirtämiseen, on kuvittaminen itsessään vielä uusi harjoittelua, kokeilua ja toistoa vaativa asia, jossa kehittyminen ei tule tapahtumaan aivan hetkessä.

Tämän opinnäytetyön aikana kuvitusprosessin kulku on kuitenkin selkiytynyt ja osaan ottaa paremmin huomioon aiheeseen tarvittavia asioita. Lastenkirjaa kuvittaessa on kiinnitettävä huomiota erityisesti kohderyhmään, jotta kuvat eläisivät sopivassa vuorovaikutuksessa lukijansa kanssa. On myös tärkeää ymmärtää kirjan kokonaisuutta ja erottaa tekstistä oleellimmat asiat, jotka kuvittaa. Tässä työssä olennaisinta on ollut tunteiden ja toiminnan näyttäminen.

Olen tyytyväinen siihen, kuinka erilaisia kuvia pystyn toteuttamaan, ja koitan muistaa, ettei yhteen samaan toteutustapaan tarvitse tarttua heti. Vanhojen ja uusien kuvien vertailu tässä opinnäytetyössä on ollut mielenkiintoinen ja opettavainen katsaus omaan työskentelyyn. Voin huomata jo kehitystä sekä muutosta omissa työskentelytavoissa. Olen kiinnittänyt esimerkiksi enemmän huomiota luonnosteluvaiheeseen, jotta prosessi olisi tehokkaasti toteutettavissa. Mitä enemmän alussa kokeilee ja sommittelee luonnoksien avulla, sitä vähemmän niin sanottua turhaa työtä joutuu tekemään myöhemmin. Omaa tyyliä voikin kehittää erilaisten kokeilujen kautta ja tutustumalla monipuolisesti erilaisiin kuviin. Tarkastellessani muiden kuvittajien tyylejä voin todeta, että hyvin erilaiset asiat voivat tehdä kuvasta visuaalisesti miellyttävän. Koko opinnäytetyöprosessin voikin kiteyttää siihen, että kuvittajana kehittyminen vaatii aikaa ja työtä, ja on jatkuvaa oppimista, joka ei näy hetkessä tuloksissa.

Lähteet

- Bengtsson-Loivamaa, I. 2002. Kuvituksen monet muodot. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy.
- Fanni Emotions. 2023. Tunnekasvatus – Mistä aloittaa? <https://fanniemotions.com/miten-aloittaa-tunnekasvatus>. 12.5.2023.
- Hatva, A. 1993. Kuvittaminen. Helsinki: Rakennustieto Oy.
- Heikkilä–Halttunen, P. 2015. Lue lapselle! Opas lasten kirjallisuuskasvatukseen. Jyväskylä: Atena Kustannus Oy.
- Jalovaara, E. 2005. Tunnetaidot tiedon rinnalle kasvatuksessa. Tampere: Pilot-kustannus Oy.
- Karjalainen, K. 2016. Lastenkirjan kuvitus ja taitto. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Muotoilun tutkinto-ohjelma. Opinnäytetyö. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201605056364>. 1.6.2023.
- Karppinen, J – Mäkkeli, K. 2022. Lasten tunne- ja kaveritaitojen tukeminen – SIIRI SIILIN -tunnekansio varhaiskasvatukseen. Karelia ammattikorkeakoulu. Sosionomi. Opinnäytetyö. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-202301231539>. 1.6.2023.
- Kuvittaja-lehti. 2021. Luonnoksesta kuvaksi. 4/2021, 36-37.
- Lassén-Seger, M. 2022. Ihmismäisiä eläimiä vai eläimellisiä ihmisiä? Laaksonen, K (toim.). Johdatus lastenkirjallisuuden tutkimukseen. Tampere: Lastenkirjainstituutti, 167-178.
- Mensalo, E. 2021. Lastenkirjan kuvitus ja taittoprosessi. LAB-ammattikorkeakoulu. Graafinen suunnittelu. Opinnäytetyö. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-202105077793>. 1.6.2023.
- Nieminen, M. 2022. Kuvakirjaa tutkimassa. Laaksonen, K (toim.). Johdatus lastenkirjallisuuden tutkimukseen. Tampere: Lastenkirjainstituutti, 27-39.
- Opetushallitus. 2023a. Tunteesta tunteeseen – ihmismielen tarina kuvin ja sanoin. Opettajan aineisto. 3. Tunnetaitoja oppii harjoittelemalla. <https://www.oph.fi/fi/oppimateriaali/tunteesta-tunteeseen-ohjaajan-opas/3-tunnetaitoja-oppii-harjoittelemalla>. 12.5.2023.
- Opetushallitus. 2023b. Tunteesta tunteeseen – ihmismielen tarina kuvin ja sanoin. Opettajan aineisto. 2. Tunteita voi säädellä. <https://www.oph.fi/fi/oppimateriaali/tunteesta-tunteeseen-ohjaajan-opas/2-tunteita-voi-saadella>. 2.5.2023.

- Pelkonen, I – Pikkarainen, J. 2022. Taitajat ja tunteiden päivä: satukirja aggression säätelyn tukemisesta varhaiskasvatuksessa. Karelia ammattikorkeakoulu. Sosionomi. Opinnäytetyö.
<https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2022052010792>. 1.6.2023.
- Pöyhönen-Livingston. 2021. Fanni ja kiukkuiset kaksoset. Jyväskylä: Kumma-kustannus.
- Rajala, S – Rissanen, E – Silver, A. 2018. Lasten tunnetaitojen kehittymisen tukeminen – kirjallisuuskatsaus 0–12-vuotiaiden lasten tunnetaitoihin. Turun ammattikorkeakoulu. Sairaanhoidajakoulutus. Opinnäytetyö.
<https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2018090414848>. 1.6.2023.
- Rättyä, K. 2013. Mitä kirjallisuuskasvatus on? Kielikukko (2), 34-39
https://www.researchgate.net/publication/257066849_Mita_kirjallisuuskasvatus_on. 1.6.2023.
- Sandqvist, A. 2022. Kuvituskonsepti lasten ja nuorten fantasiakirjaan: fantasiatarinan välittäminen kuvittamisen keinoin. LAB-ammattikorkeakoulu. Medianomi. Opinnäytetyö.
<https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-202205057332>. 1.6.2023.
- Tieteen termipankki. 2023. Sosiaalipsykologia: Emootio.
<https://tieteentermipankki.fi/wiki/Sosiaalipsykologia:emootio>. 19.5.2023.
- Tuohimaa, R. 2022. Media osana lapsen maailmankuvan rakentumista. Karelia ammattikorkeakoulu. Medianomi. Opinnäytetyö.
<https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2022112223519>. 1.6.2023.
- Wigan, M. 2006. Thinking visually. West Sussex: AVA Publishing SA.
- Ylimartimo-Brunsilta, R. 2003. Kuvittaen: Käyttökuvan muotoja, merkityksiä ja mahdollisuuksia. Rovaniemi: Lapin yliopisto.
- Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö. 2023. Tunnetaidot.
<https://www.yths.fi/terveystieto/mielenterveys/tunnetaidot>. 1.6.2023.
- Ylönen, H. 2000. Loihditut linnut. Satujen merkitys lapselle. Helsinki: Tammi.